

ANNA D'ERRICO • Mükemmel Duyu

ANNA D'ERRICO Nörobilimci ve Goethe Üniversitesi'nde araştırmacı. Laboratuvarın dışında sahne sanatlarında kokuların kullanımını inceliyor. "Perfect Sense" adlı bloğunda koku hakkında yazmaya devam ediyor.

Bu eser İtalyan Dışışleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı'nın vermiş olduğu çeviri katkısı sayesinde tercüme edilmiştir.

Questo libro è stato tradotto grazie ad un contributo alla traduzione assegnato dal Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale italiano.

Il Senso Perfetto. Mai Sottovalutare il Naso

© 2019 Codice edizioni, Torino

Bu kitabın yayın hakları Kalem Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

İletişim Yayınları 3396 • Bugünün Kitapları 289

ISBN-13: 978-975-05-3620-5

© 2024 İletişim Yayıncılık A.ř. / I. BASIM

I. Baskı 2024, İstanbul

EDITÖR Aybars Yanık

İLLÜSTRASYONLAR Daria Puggioni

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Adobe Firefly desteğiyle yapılmıştır.

UYGULAMA Hüsnu Abbas

DÜZELTİ Nebiye Çavuş

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İř Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadađ, řiřli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ANNA D'ERRICO

Mükemmel Duyu

Burnunuzu Asla Küçümsemeyin

*Il Senso Perfetto
Mai Sottovalutare il Naso*

ÇEVİREN *Nilay Kanarya*

Emma
Rocco ve
Bütün özgür burunlara...

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	9
GİRİŞ	
Hadi Birbirimizi Koklayalım	13
Üst Notalar	19
BİRİNCİ BÖLÜM	
Kovulmuş Melek	21
İKİNCİ BÖLÜM	
Neden İki Burun Deliğimiz Var?	43
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
Kodlar ve Haritalar: Kokular Arasında Yön Bulma	63
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
Rüya ile Gerçek Arasında	85
Orta Notalar	103
BEŞİNCİ BÖLÜM	
Hayalet Koku	105

ALTINCI BÖLÜM	
Havayı Koklamak	123
YEDİNCİ BÖLÜM	
Kokuyu Kaç Farklı Şekilde Söyleyebilirim?	139
SEKİZİNCİ BÖLÜM	
Kokular, Aşk ve Hayal Gücü	159
<i>Dip Notalar</i>	181
DOKUZUNCU BÖLÜM	
Pis Bir Koku mu, Yoksa Parfüm mü?	183
ONUNCU BÖLÜM	
Kentler ve Çevre	205
ON BİRİNCİ BÖLÜM	
Geleceğin Burnu	223

TEŞEKKÜR

Sıkça bulunduğum bir yerdir havaalanı. Çoğu zaman uçağı kaçırmamak için acele ederim. Telefonumda “Kötü bir koku mu yoksa parfüm mü?” yazan bir e-mail gördüm. Stefano Milano’ydu. Bir yandan kendime çekidüzen vermeye çalışırken diğer taraftan yavaş internet bağlantısıyla mücadele ediyordum. Ona yanıt verip bir telefon görüşmesi ayarladık. Her şey böyle başladı; bu iş için ona ve burnuna minnettarım. Stefano’nun yanı sıra bu projeyi izleyen ve üzerinde çalışan Codice Edizioni’deki herkese, bilhassa Michele Bellone, Alberto Del Bono, Danilo Zagaria’ya teşekkürlerimi sunmam gerekir. Enrico Casadei, bu sürecin entropik akışını bir arada tutmak ve zaman zaman olaydan saptığımda beni dünyaya geri döndüren çok kıymetli bir insandır.

İşin içine fizyoloji ve anatomi konuları girince dikkati canlı tutmak ve “çok zor” kasvetinden kaçınmak hiç de kolay değil. Alelade olmayan kavramları doğru ve yalın bir şekilde güzel ve duru görsellere dönüştürdüğü için Dania Pugioni’ye teşekkür ederim.

Araştırmalarım boyunca bazı konuları anlamak ve derinlemesine incelemek için bir sürü kişiye başvurduğum. France-

sco Piazza, Luca Toscani, Giovanni Sabato, Thomas Hummel'e sorularımı ve bazen "özel" merakımı bıkmadan ve tüm açıkkyüreklikleriyle yanıtladıkları için minnettarım.

Her ne kadar bu kitap insan kokusuyla alakalı olsa da dört ayaklı çok özel burunlara ve insanlara tesadüf etmeseydim bazı kısımlar asla aynı kalmayacaktı. Bu yüzden Paolo Riva'ya ve bana sahada keşif heyecanımı yaşatan Detection Dogs Ticino k-9 takımından Mirco Guarnieri, Chiara De Monte, Loris Papa, Lorenza Barbuiani, Cristina Bedolla'ya teşekkür ederim. Ve elbette banknot ve cep telefonu bulma konusunda uzman Wonder ve Naife, kan izi ve insan kalıntılarını keşfetme konusunda uzman Ice ve Hulk'a da teşekkürler.

Ailede her zaman "orijinal" olan ben oldum ve bu koku olayı acizane itibarımın onarılmasına yardımcı olmadı. 11 yaşımdan beri parfüm topluyorum, seri istifçiyimdir. Fakat ailem –önce tutkularımın, sonra da işimin (araştırmacı, ama ne hakkında?) neden ve nasılını tam olarak anlayamasalar da– beni daima desteklediler ve beni özgür bıraktılar. Öyleyse kabul edelim, bir restoranda büyüdüm, yani bir şekilde duyusal ve aromatik evrenime işlemiş olmalı. Puglia kökeni ile Bergamo yaşantımın "atomik karışımını" da unutmamak gerekir: midye, parmesan peyniri ve *polenta taragna*. Anne, baba, sağ olun.

Bir de benim "acayıpliğimi" derinlemesine bilen ve yine de beni seven Elisa ve Maria Elena var; bu sefer de yanı basımdaydılar.

Burun kıvrıp homurdansa da desteği ve ironisi için Marco'ya özel bir teşekkürü borç bilirim. Çünkü yaşamımın belirli bir noktasında ahenkli "d"¹ harfini kullanmayı bırakıp yaşama devam ettiysem eğer, onun sayesinde.

1 İtalyancada armonik ses anlamında, Yunancada *eufonia* sözcüğünden gelen "d" *eufonica* adında özel bir kullanım bulunur. Tek sesli edat ve bağlaçların ardından aynı sesle başlayan bir sözcüğün geldiği durumlarda kakofoniyi önlemek amacıyla eklenen "d" harfine "d" *eufonica* denir – ç.n.

Simona, benim cırcırböceğimdir. Eleştirel okumaları, hayret nidaları, “Ama böyle yazamazsın,” sözleri, ortamı neşelendirme yeteneği soluk ve cesaret verdi bana.

Son olarak benimkinden daha güzel bir burnu olan ve bu yüzden de sık sık benimle dalga geçen Jan’a teşekkür ederim. Koku duyusu bir şekilde bizi bir araya getirdi. Farklı bir dil konuşsak da yazdığım her sözcükle ne demek istediğimi anlar. Yazmanın çılgın anlarında adeta görünmez bir varlık haline geldi, tam anlamıyla daldığım zamanlarda huzur ve alan bıraktı bana, tarafsız bir karşılaştırmaya ihtiyaç duyduğumda yeniden düzlüğe çıkmama yardımcı oldu ve ruh halindeki iniş çıkışları hafifletti. Bazen kokusunu alırım ve bu çok güzel bir his.

Hadi Birbirimizi Koklayalım

İki köpeğin karşılaşmasını izleyen herkes, onların birbirleriyle iletişim geleneğini bilir: vücudun stratejik bölgelerinde dikkatli ve kapsamlı bir şekilde karşılıklı koklama dansı. Dahası hayvanlar âlemindeki en hayati mesajlaşma sistemlerinden biridir; bölgeyi sınırlama, cinsel sinyalleri iletme, tehlikeyi bildirme, sağlık durumunu belirtme ve çok daha fazlası için gereklidir.

Bizim de onlardan aşağı kalır yanımız yok. Haliyle selamlaşırken koltukaltımızı yahut cinsel organımızı koklamıyoruz, ama doğruyu söylemek gerekirse ellerimizi evet. Aslında, kendimizi birine tanıtırken ne yaparız? El sıkışır, sonrasında onu koklarız, farkında bile olmadan. Elleri yüze götürüp, buruna, ağıza ve etrafına dokunmak, çoğu zaman bilinçsizce yapılan davranış listesinin bir parçasını oluşturur.¹ Bununla beraber, el sıkışmak Batı'da olduğu gibi pek çok kültürde bireyin kendisini tanıtırken kullandığı tarihsel ve kültürel olarak kökleşmiş standart bir davranıştır.² Örneğin,

1 A. Troisi, "Displacement Activities as a Behavioral Measure of Stress in Non-human Primates and Human Subjects", *Stress*, 5, 2002, s. 47-54.

2 Deborah Schiffrin, "Handwork as Ceremony: The Case of the Handshake", A. Kendon, T.A. Sebeok ve J. Umiker-Sebeok (ed.), *Nonverbal Communication*, In-